

LITERATÚRA

Za normalizácie, do ktorej spadal aj rok 1986, bolo možné písať takmer o čomkoľvek a akokoľvek, ale s výnimkou zásadných spoločenských tém, pri ktorých bola dovolená len jediná interpretácia, a to tá oficiálna. Teda žiadna kritika komunistickej strany a jej predstaviteľov, žiadna politika, rovnako žiadny negativizmus, žiadne spirituálne témy a radšej ani nič príliš intelektuálne. Zmestiť sa do týchto obmedzení a napísať pritom kvalitnú knihu, ktorej vydanie by oficiálne miesta povolili, bolo umenie.

Práve do tuzemskej literatúry sa glasnosť veľmi nepremietala. Stále u nás popri oficiálnom prúde „s pravítkom za chrbtom“ fungovala sivá zóna, aj tá paralelná a o úroveň literatúry sa starali tiež exilové nakladateľstvá.

Rok 1986 bol aj pre slovenskú literatúru obdobím pozvoľného uvoľňovania spod vplyvu uniformného socialistického realizmu. V tvorbe autorov sa začali objavovať výraznejšie prvky spoločenskej kritiky, existenciálne a metaforické témy, a to nielen v oficiálne publikovaných dielach, ale aj v rastúcom počte samizdatových textov. Literatúra pre deti a mládež sa paralelne vracala k tradícii folklóru, imaginácie a detskej obrazotvornosti.

POÉZIA A PRÓZA

Ivan Kolenič – *Prinesené búrkou*

Debutová zbierka predstavila Ivana Koleniča ako výrazný hlas mladej literatúry 80. rokov. Jeho poézia je plná obraznosti, expresívnosti a rebélie, s viditeľným vplyvom surrealizmu, beatnikov a dekadencie. Kolenič sa zameriava na tému individuálnej slobody, bohémneho spôsobu života a kritiku spoločenských konvencií.

Ján Švantner – *Lampa*

Zbierka poézie vydaná vydavateľstvom Smena (edícia Erb) v roku 1986, ilustrovaná Milanom Bočkayom. Texty majú introspektívny charakter, sú emocionálne a nesú silné osobné gesto. Autor skúma najmä vnútorný svet a duchovné prežívanie jednotlivca.

Kamil Peteraj – *Minútové básne*

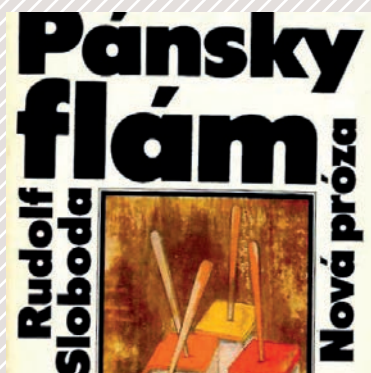
Zbierka moderných veršov, ktorá sa venuje vzťahom, osamelosti a citovému svetu súčasného človeka. Peterajov štýl je obrazný a lyricky napätý, často založený na skratke a intuitívnom výraze.

František Švantner – *Život bez konca*

Aj keď ide o posmrtný román prvýkrát vydaný už v roku 1956, v roku 1986 vyšlo jeho siedme vydanie, ilustrované Vojtechom Kolenčíkom a doplnené doslovom Milana Šútovca. Nové grafické spracovanie poukazuje na trvalý význam tohto filozoficko-symbolistického diela v rámci slovenskej prózy.

Rudolf Sloboda – *Pánsky flám*

Zbierka poviedok zameraná na život dospelého muža – tematicky rozpracúva mužsko-ženské vzťahy, rodinné napätie a pracovné konflikty. Slobodov štýl je strohý, úderný, často s jemne absurdným alebo ironickým podtextom. Dielo predstavuje civilný pohľad na každodenné existenciálne dilemy.

Milan Rúfus – *Studnička*

Poetická zbierka, ktorá tematizuje kontrast medzi detským vnímaním sveta a skúsenosťami dospelého človeka. Rúfus sa vracia k detstvu ako zdroju čistoty, autenticity a nevinnosti. Studnička patrí medzi jeho kľúčové diela v oblasti literatúry pre deti i dospelých.

Kamil Peteraj – *Bosá láska*

Zbierka piesňových textov obsahuje 77 textov určených pre populárnu hudbu. Vydalo ju vydavateľstvo Tatran v edícii Darčeky (č. 39). Nachádzajú sa v nej texty k známym piesňam ako „Študentská láska“ a ďalšie, ktoré významne ovplyvnili slovenskú hudobnú scénu.

Eliáš Galajda – *Insomnia*

Významný rusínsko-ukrajinský básnik pôsobiaci na Slovensku vydal v roku 1986 zbierku *Insomnia*. Texty sú introspektívne a emocionálne, reflektujú osobné i spoločenské témy ako osamelosť, smútok či duchovná identita. Galajda prepája kultúrne povedomie s univerzálnym ľudským prežívaním.

Ivan Habaj – *Kolonisti*

Román zobrazujúci život na okrajových sídliskách južného Slovenska, ktorý prináša sociálnu reflexiu prostredia s dôrazom na marginalizované komunity.

Alfonz Bednár – *Sklený vrch*

Historický román, ktorý poeticky a sugestívne spracúva tému odporu počas Slovenského národného povstania, kladie dôraz na morálne dilemy a pamäť.

Andrej Chudoba – *Stopárka*

Súbor poviedok zachytávajúci život na vidieku, atmosféru starých tradícií a medziľudské vzťahy s nádychom melanchólie.

Juraj Šípoš – *Pod južným krížom*

Zbierka básní ladená lyricky, plná prírodných a symbolických motívov.

Andrej Ferko – *Noc na zamrznutom jazere*

Prozaické dielo s lyrickými a existenciálnymi prvkami, ktoré otvára otázky izolácie a duchovnej skúsenosti.

DETSKÁ LITERATÚRA

Klára Jarunková – Rozprávky

V zbierke Rozprávky autorka nadviazala na svoje predošlé úspechy v oblasti detskej literatúry. Texty sa vyznačujú hravosťou, jemným humorom, použitím mladistvého slangu a citlivým prístupom k detskému čitateľovi, najmä vo veku prechodu medzi detstvom a dospelosťou. Jarunková dokáže spojiť rozprávačskú ľahkosť s hlbšou výpovednou hodnotou.

AKADEMICKÉ A JAZYKOVÉ PRÍSPEVKY

V roku 1986 prispeli do literárnej vedy a jazykovedy viaceré dôležité štúdiá.

Juraj Vaňko v zborníku *O interpretácii umeleckého textu* a v časopise *Slovenská reč* rozpracoval štruktúru umeleckého textu a rôzne prístupy k jeho interpretácii, čím posunul hranice literárnej analýzy na Slovensku.

Štefan Švagrovský v časopise *Slavica Slovaca* skúmal texty východoslovenských dialektov a folkloristické manuály, čo pomohlo lepšie pochopiť jazykové a kultúrne špecifiká regiónu.

Tieto práce významne obohatili diskusiu v oblasti jazykovedy a literárnej teórie a podporili záujem o regionálnu kultúru.

ZOMREL JAROSLAV SEIFERT

Vznamný český básnik, ktorému bola v roku 1984 udelená Nobelova cena za literatúru, odmietal uzavrieť s politickou mocou akýkoľvek kompromis. A spôsobil režimu vrásky aj po svojej smrti.

Jaroslav Seifert podpísal Chartu 77 medzi prvými, čím sa prihlásil k požiadavke dodržiavania ľudských práv v Československu. Udelenie Nobelovej ceny však donútilo komunistických pohlavárov využiť situáciu